

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. gegužės 25 d.
(OR. fr)

9523/22

SOC 315
EMPL 210
ANTIDISCRIM 52
EDUC 194
SAN 319
ECOFIN 509
GENDER 70
JAI 759
COMPET 407
DIGIT 106

PRANEŠIMAS

nuo:	Pirmininkaujančios valstybės narės
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	Asmenų su negalia užimtumas – <i>Politiniai debatai</i>

Rengiantis 2022 m. birželio 16 d. EPSCO tarybos posėdžiui, delegacijoms pridedamas
pirmininkaujančios valstybės narės parengtas informacinis pranešimas pirmiau nurodyta tema.

Politiniai debatai „Asmenų su negalia galimybės patekti į darbo rinką“

Informacinis pranešimas

Apskaičiuota, kad penktadalis ES gyventojų (t. y. šiuo metu maždaug 87 mln. asmenų) turi kokią nors negalią. Europos Sąjunga ir visos jos valstybės narės yra Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (NTK) šalys. Remiantis šia svarbia sutartimi, kuri ES įsigaliojo 2011 m. sausio mėn., paeiliui buvo parengta keletas strategijų, visų pirma – 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija, grindžiama Europos socialinių teisių ramsčiu¹.

Nepaisant pastaraisiais dešimtmečiais padarytos pažangos, asmenys su negalia vis dar susiduria su daugybe kliūčių norėdami pasinaudoti savo teisėmis ir būti savarankiški. Įgyvendindama naująją 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategiją ES yra įsipareigojusi imtis aktyvesnių veiksmų jiems remti. 2022 m. kovo 9 d. Paryžiuje pirmininkaujančios Prancūzijos surengtoje ministrų konferencijoje negalios klausimais buvo sudaryta galimybė pasikeisti nuomonėmis dėl prieinamumo ir galimybės naudotis teisėmis gerinimo, taip pat dėl 2021–2030 m. strategijos įgyvendinimo.

¹ 17 principas: neįgalieji turi teisę į finansinę paramą, užtikrinančią orų gyvenimą, paslaugas, leidžiančias jiems dalyvauti darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime, ir jų poreikiams pritaiktą darbo aplinką.

Sąjungos politikos negalios srityje prioritetinga kryptis – **asmenų su negalia integracija ir vystymasis darbo rinkoje**. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvoje 2000/78/EB, *nustatančioje vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus*, nustatyta **tinkamų sąlygų sudarymo** samprata, pagal kurią darbdaviai privalo pritaikyti darbo vietą asmenims su negalia. Be to, NTK 27 straipsnyje įtvirtintos asmenų su negalia teisės į užimtumą ir darbą, visų pirma galimybė užsidirbti pragyvenimui iš laisvai pasirinkto darbo ar iš laisvai priimto darbo pasiūlymo darbo rinkoje ir darbo aplinkoje, kuri yra atvira, tinkama visiems ir prieinama asmenims su negalia.

2022 m. Komisija pateiks priemonių, kuriomis siekiama pagerinti asmenų su negalia perspektyvas darbo rinkoje, rinkinį. Šis **užimtumo srities dokumentų rinkinys** yra 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijos pavyzdinė iniciatyva, o pagrindiniai šio projekto elementai buvo pristatyti 2022 m. kovo 9 d. konferencijoje. Juo siekiama pagerinti asmenų su negalia perspektyvas darbo rinkoje ir jis apima šešias veiksmų sritis, visų pirma, bendradarbiaujant su Europos valstybinių užimtumo tarnybų tinklu, socialiniais partneriais ir asmenims su negalia atstovaujančiomis organizacijomis.

Šiomis priemonėmis bus teikiamos rekomendacijos ir remiamas tarpusavio mokymasis, kaip stiprinti užimtumo ir integracijos tarnybų gebėjimus, skatinti įdarbinimo perspektyvas imantis pozityvių veiksmų ir kovoti su stereotipais, užtikrinti tinkamas sąlygas, užtikrinti darbuotojų sveikatą ir saugą, lėtinių ligų ar nelaimingų atsitikimų atveju taikyti profesinės reabilitacijos sistemas, ieškoti kokybiškų darbo vietų globojamojo užimtumo srityje ir ieškoti būdų patekti į atvirą darbo rinką. Šiomis priemonėmis valstybėms narėms bus padedama įgyvendinti atitinkamas užimtumo gaires per Europos semestrą.

Nacionaliniu lygmeniu daugelis valstybių narių yra įdiegusios **teisės aktais nustatytas pareigas ir paskatas**, kad būtų skatinamas asmenų su negalia užimtumas. Kalbant apie darbdaviams skirtas iniciatyvas, galima pažymėti privalomas asmenų su negalia įdarbinimo ribas, metinių įvairovės planų, kuriuose būtų nurodyti išmatuojami tikslai ir numatytas periodinis vertinimas, rengimą, finansinę paramą tinkamų sąlygų sudarymui, mokesčių lengvatas ir kitas finansines paskatas, ypač MVĮ, taip pat dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose sąlygas. Kitos iniciatyvos apima visų pirma darbo ieškantiems asmenims su negalia pritaikytą darbo vietų kūrimą, pirmiausia socialinės ir solidarumo ekonomikos srityje, įdarbinimo procedūras ir paramos priemones.

Nepaisant didelės pažangos, asmenų su negalia užimtumas Europos Sąjungoje išlieka vis dar gerokai mažesnis nei galėtų būti. 2021 m. dirbo tik 50,8 % šių asmenų, palyginti su asmenimis be negalios – jų užimtumas siekė 75 %. 37,6 % asmenų su negalia buvo neaktyvūs, palyginti su 17,6 % asmenų be negalios. 28,4 % asmenų su negalia kilo skurdo ir socialinės atskirties rizika, o asmenų be negalios atveju šis rodiklis buvo 17,8 % ir tik 29,4 % asmenų su negalia turėjo vidurinį išsilavinimą, tuo tarpu tokio lygio išsilavinimą turėjo 43,8 % asmenų be negalios².

Įtraukesnės darbo rinkos kūrimas padės pasiekti 2030 m. Europos užimtumo tikslus (Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane nustatytas tikslas iki 2030 m. pasiekti 78 % užimtumo lygį). Atsižvelgiant į nuolatinį darbo jėgos trūkumą ir disbalansą užimtumo srityje, darbo rinkoje nepakankamai atstovaujamų grupių, tokių kaip asmenų su negalia, dalyvavimo didinimas tebėra svarbus integracinio bei tvaraus augimo ir lygybės svertas.

² Šaltinis: *Eurostatas*.

Siekiant užtikrinti užimtumo politikos veiksmingumą šios visuomenės grupės atžvilgiu, reikia atsižvelgti į negalios sampratą Jungtinių Tautų konvencijoje ir užtikrinti bendrosios teisės ir konkrečių priemonių pusiausvyrą.

Dabartinį žemą užimtumo lygį galima paaiškinti keliais veiksniais, konkrečiai – nelygiomis galimybėmis įgyti išsilavinimą ir mokytis, išankstinio nusistatymo dėl asmenų su negalia mažesnio našumo paplitimu, tinkamų sąlygų sudarymo išlaidomis (realiomis ar numanomomis), nepakankamomis žiniomis apie galimą tinkamų sąlygų sudarymą, netinkamą žmogiškųjų išteklių kultūrą bendrovėse, žemą asmenų su negalia mokymo lygį, palyginti su plačiąja visuomene, ir sunkumais nustatant, kurie asmenys su negalia turi reikiamų įgūdžių.

Asmenų su negalia užimtumo lygio gerinimas ir atotrūkio tarp jų ir asmenų be negalios sumažinimas tebėra iššūkis visoms valstybėms narėms ir dėl jo reikia imtis veiksmų keliais lygmenimis, visų pirma: plėtoti **prieinamumą ir tinkamų sąlygų sudarymą**, atsižvelgiant į individualius poreikius, asmenims su negalia **įgyti įgūdžių**, atitinkančių rinkos poreikius, įskaitant su žaliąją ir skaitmeninę pertvarką susijusius įgūdžius, **investuoti** į intervencijos paslaugas nuo pat ikimokyklinio ugdymo, įtraukias ir prieinamas mokymosi sistemas ir mokymosi visą gyvenimą programas, ir sukurti sąsają tarp mokyklos ir perėjimo į darbo rinką.

Atsižvelgiant į tai, keičiantis nuomonėmis siūloma daugiausia dėmesio skirti šiems dviem klausimams:

1. Paskatų nesamdyti asmenų su negalia panaikinimas ir jų priėmimo į darbo kolektyvą skatinimas

Yra didesnė tikimybė, kad teisės aktais nustatytais pareigomis ir paskatomis darbdaviams bus pasiekta tų pareigų ir paskatų tikslų, jeigu kartu bus pateikiama teigiama vizija, kuria vertinamas indėlis į našumą, kurį įneša įvairovė apskritai, o negalia – konkrečiai.

- Kaip dirbti ir koordinuoti veiksmus su visais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant darbdavius, darbo kolektyvus, socialinius partnerius ir užimtumo bei integracijos tarnybas, kad būtų išsklaidytos išankstinės nuostatos dėl tariamo „pernelyg brangaus“ tinkamų sąlygų sudarymo, kad būtų padidintas informuotumas apie tokį tinkamų sąlygų sudarymą ir įmonėms būtų padėta jas sudaryti?
- Kaip galime dirbti kartu, kad pasiektume tikslus sumažinti asmenų su negalia ir asmenų be negalios užimtumo lygio atotrūkį, kaip nurodyta 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategijoje?

2. Veiksmingų priemonių asmenų su negalia integracijai į darbo rinką skatinti įgyvendinimas

Naujos technologijos ir skaitmeninimas, kai jie yra prieinami, gali suteikti naujų galimybių remti asmenų su negalia užimtumo siekį visą jų gyvenimą, nes suteikia skaitmeninių priemonių, kurios yra itin svarbios jų savarankiškumui, ir siekiant pašalinti kliūtis jų mokymui ir užimtumui.

- Kokios paramos priemonės šioje srityje yra įgyvendinamos nacionaliniu lygmeniu?
- Kaip galime palengvinti perėjimą nuo neįgaliųjų socialinių įmonių ir mokymo prie darbo rinkos, visų pirma naudojantis naujomis technologijomis?
- Kaip Sąjunga galėtų remti valstybes nares šiose srityse?
